

Виходячи з цієї негативної тенденції, уряд США приймає низку заходів щодо боротьби з безробіттям, які спрямовані на досягнення зниження рівня безробіття в короткостроковій перспективі, а в довгостроковій – повинні забезпечити економічне зростання за рахунок зростання рівня зайнятості. Діяльність у цьому аспекті включає три основні напрями – допомога безробітним, інфраструктурні проекти, податки.

Допомога безробітним. Щоб отримати допомогу з безробіття, працюючий американець повинен працювати певний час і заробити певну суму. Розрахунок рівня допомоги визначається шляхом оцінки зарплати даного безробітного за якийсь період часу: зазвичай за 6-12 відпрацьованих ним місяців року, що передували звільненню. Наприклад, в штаті Коннектикут для того, щоб претендувати на допомогу, безробітний повинен був раніше заробляти не менше 600 доларів США на місяць, в штаті Мен - 3 376 доларів США, а в штаті Вашингтон потрібно вказувати не розміри заробітку, а термін роботи (не менше 680 годин на місяць). Крім того, в 13-ти з 50-ти штатів при визначенні розмірів виплат враховується наявність у сім'ї безробітних дітей і утриманців.

Інфраструктурні проекти, передбачають такі проекти, як будівництво нових доріг, розвиток громадського транспорту, ремонт і інновація будівель, інвестиції у виробництво, які ні тільки сприяють створення нових робочих місць, а й виведуть економіку з кризи. Подібна спрямованість політики по боротьбі з безробіттям у США може бути використана при розробці стратегії зайнятості в Україні.

Податки. В США був розроблено законопроект щодо зниження податкового тягаря на малий бізнес, а також гарантувати їм доступ до кредитів, що повинно стимулювати створення нових робочих місць. Підтримка малого бізнесу діє і в Україні, проте комплекс заходів зводиться тільки до надання кредитів. Даний напрямок зниження податкового тягаря необхідно використовувати і в нашій країні.

Важливе місце у боротьбі з безробіттям в США займають програми поліпшення структури робочих місць. Розробляються програми, спрямовані на оптимальне використання потенціалу працівників. Основою таких програм в США є індивідуальний підхід до кожного зайнятого у фірмі, надання можливостей підвищення кваліфікації на робочому місці за індивідуальним планом та консультивання з питань кар'єри.

На відміну від українських методів, політика зайнятості в США підпорядкована ключовій стратегічній задачі - надання кожному працездатному члену суспільства не просто будь-якої роботи, а можливості найбільшою мірою розвинути і реалізувати свій потенціал, отримуючи відповідно гідну винагороду за свою працю.

Таким чином, дослідження тенденцій розвитку безробіття в США та американських методів боротьби з безробіттям дозволило зробити висновок, що політика боротьби з безробіттям в США відбувається ефективніше, оскільки вона здатна не тільки знизити рівень безробіття до природного рівня, а й забезпечити стійке економічне зростання. В Україні ж, на відміну від США, існує ряд недоліків у політиці по боротьбі з безробіттям, а саме, її короткострокова спрямованість, яка здійснюється в основному за рахунок виплати допомоги і надання безробітному роботи, яка не завжди відповідає його потребам. Тому нова активна політика на українському ринку праці повинна проводитись комплексно, відразу за декількома напрямками, і орієнтуватись на довгостроковий період. Таким чином, наступні напрямки американської політики в боротьбі з безробіттям повинні бути використані в Україні – це застосування інфраструктурних проектів як основного способу зниження безробіття; зниження податкового тягаря в момент кризи як спосіб підтримки малого бізнесу; індивідуальний підхід до кожного безробітного; диференціація рівня допомоги по безробіттю залежно від наявності у сім'ї безробітного дітей і утриманців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Александров І.О. Прогнозування: навчальний посібник для студентів економічних й управлінських спеціальностей / І.О. Александров, Н.С. Половян. - Донецьк: ДонНУ, 2007.-176 с.
2. Глівенко С.В. Економічне прогнозування: навчальний посібник / С.В. Глівенко, М.О. Соколов, О.М. Теліженко. - 2-ге вид., перероб. та доп. - Суми: Видавництво "Університетська книга", 2009. - 207 с.
3. Лукашин Ю.П. Адаптивные методы краткосрочного прогнозирования / Ю.П. Лукашин. - М.: Статистика, 2009. - 254 с.
4. Трисев Ю.П. Долгосрочное прогнозирование экономических процессов (системные методы) / Ю.П. Трисев. - К.: Наукова думка, 2007. - 133 с.
5. The U.S. Government's Official Web Portal [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.usa.gov>
6. U.S. Bureau of Labor Statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bls.gov>

УДК 330.47

ГЕОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВІТОВОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Гетьманенко Ю.О., канд. екон. наук, «Донбаська державна машинобудівна академія»

Михайлишин Л.І., канд. екон. наук, Івано-Франківський інститут менеджменту, Тернопільський Національний економічний університет

Гетьманенко Ю.О., Михайлишин Л.І. Геоелекономічні аспекти забезпечення світового інноваційного розвитку.

У статті досліджено геоелекономічні аспекти забезпечення світового інноваційного розвитку. За матеріалами дослідження встановлено, що геополітичні конфронтації останніх років часто виникають із-за неоднорідності економічного розвитку різних країн, при чому результатом таких конфронтацій часто виступають інновації в сфері розвитку стратегічних галузей. Такі передумови зумовлюють необхідність дослідження геоелекономічних аспектів розвитку інновацій та формулювання умов їх реалізації для міжнародної стратегії розвитку вітчизняної економіки. Значна капіталоємкість сучасних компаній, основним товаром яких є інновації, свідчить про перспективи розвитку нових секторів економіки і як результат подальшого здобуття геоелекономічних позицій в глобальному середовищі. Основним аспектом геоелекономічного забезпечення світового інноваційного розвитку залишається міжнародна інтелектуальна міграція. Сучасні тенденції відповідного явища проявляються за чіткою векторальною динамікою, яка характеризується перетоком інтелектуального капіталу із менш розвинутих держав до більш розвинутих, що і забезпечує постійне зростання розриву в геоелекономічному розвитку відповідних країн. Досліджено, що перспективи подальшого інтелектуального забезпечення світового інноваційного розвитку й надалі залежатиме від рівня оплати інтелектуальної праці та внутрідержавних умов щодо стимулювання цього роду діяльності.

Ключові слова: інтелектуальне забезпечення, глобалізація інноваційного розвитку, кваліфікація кадрів, міжнародна міграція, вектори міжнародної міграції, геоелекономічне забезпечення інновацій, людські ресурси.

Гетьманенко Ю.А., Михайлишин Л.И. Геоэкономические аспекты обеспечения мирового инновационного развития

В статье исследованы геоэкономические аспекты обеспечения мирового инновационного развития. По материалам исследования установлено, что геополитические конфронтации последних лет, часто возникают из-за неоднородности экономического развития разных стран, причем результатом таких конфронтаций часто выступают инновации в сфере развития стратегических отраслей. Такие предпосылки обуславливают необходимость исследования геоэкономических аспектов развития инноваций и формулировки условий их реализации для международной стратегии развития отечественной экономики. Значительная капиталоемкость современных компаний, основным товаром которых являются инновации, свидетельствует о перспективах развития новых секторов экономики и как результат дальнейшего получения геоэкономических позиций в глобальной среде. Основным аспектом геоэкономического обеспечения мирового инновационного развития остается международная интеллектуальная миграция. Современные тенденции соответствующего явления

проявляються по четкой векторальной динамикой, которая характеризуется перетоком интеллектуального капитала из менее развитых государств в более развитых, что и обеспечивает постоянный рост разрыва в геоэкономическом развитии соответствующих стран. Доказано, что перспективы дальнейшего интеллектуального обеспечения мирового инновационного развития и в дальнейшем будут зависеть от уровня оплаты интеллектуального труда и внутрисубъективных условий по стимулированию этого рода деятельности.

Ключевые слова: Интеллектуальное обеспечение, глобализация инновационного развития, квалификация кадров, международная миграция, векторы международной миграции, геоэкономическое обеспечение инноваций, человеческие ресурсы.

Hetmanenko Y.O., Mykhailyshyn L.I. Geo-economic aspects of providing global innovation development.

In the article the basic components of geo-economic aspects of providing global innovation development. According to the materials of investigation it is defined that, geopolitical confrontations of recent years often arise from inhomogeneity of economic development in different countries, and the result of such confrontations often turns out in innovations in the sphere of strategic industries development. Such prerequisites determine the necessity of geo-economic aspects research of innovation development and formulating conditions for their implementation for international strategy of the national economy. Significant capital intensity of modern companies, the main products of which are innovations indicates the prospects of new economic sectors and as a result the further obtaining of geo-economic positions in the global environment. The main aspect of geoeconomic provision of global innovation development is an international intellectual migration. Current trends of appropriate phenomenon occur by clear vectoral dynamics which is characterized by intellectual capital flows from less developed to more developed countries, and it provides constant growth of the gap in geo-economic development of the countries. It is investigated that the prospects of further intellectual providing of global innovation development in future will continue to depend on the payment of intellectual work and on the intrastate conditions to stimulate this kind of activity.

Key words: Intellectual providing, globalization of innovative development, staff qualification, international migration, international migration vectors, geo-economic providing of innovations and human resources.

Постановка проблеми. Позиціонування інновацій в глобальному економічному розвитку кожної країни світу XXI-го століття піддається динамічним трансформаціям щодо їх ролі і перспектив розвитку. Такі зміни стали наслідком еволюційного переходу інновацій з сфери результатів виробництва до складу його факторів, що спричинило масштабну комерціалізацію цього роду діяльності в подальшому. Рівень комерціалізації сучасних найбільш розвинутих інтелектуальних компаній таких як Google, Apple, Microsoft відповідає розміру найбільших промислових гігантів, а це в свою чергу робить такого типу корпорацій вагомим «гравцем» гео економічних відносин. Тому дослідження механізмів інтелектуального забезпечення світового інноваційного розвитку є актуальним не лише для оцінки подальших перспектив розвитку, а й для формування конкурентних переваг національної економіки України в контексті ефективної реалізації світоінтеграційної стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу дослідженню процесів інноваційної сфери в глобальному економічному середовищі приділяють такі економісти як Б. Твісс і Р. Солоу. В вітчизняній науці особливого значення набули роботи І. Кобушка, І. Власової та В. Федоровича. Зокрема І. Кобушко [1] обґрунтував необхідність переходу України на інноваційний шлях розвитку; І. Власова [2] розглянула фінансування інноваційної сфери в розвинених країнах; В. Федорович [3] охарактеризував проблеми фінансування інноваційної діяльності корпорацій.

Проте ряд проблем в області гео економічних аспектів формування інтелектуального розвитку соціально-економічних систем країн світу не знайшли свого кінцевого вирішення, що й обумовило актуальність даної теми.

Метою є дослідження гео економічних аспектів інноваційних процесів в світовій економіці та виокремлення перспектив їх реалізації в Україні як фактора забезпечення світоінтеграційної стратегії її соціально-економічного розвитку.

Вклад основного матеріалу. Міжнародна міграція в сучасних умовах набула характеру глобального процесу. Міграцією охоплено більшість країн світу. На початку XXI ст. кількість країн, залучених до міжнародного міграційного процесу, істотно зростає, насамперед, за рахунок країн Центральної та Східної Європи, а також СНД.

При цьому у зростанні загальних масштабів міграції населення головну роль відіграє трудова міграція (міграція робочої сили) (табл.1). Значні масштаби й інтенсивність потоків робочої сили в світовому економічному просторі визначають стан національних ринків праці, рівень зайнятості і безробіття.

Таблиця 1

Масштаби міжнародної трудової міграції

Регион	Мігранти				Трудові мігранти			
	2000 р.		2010 р.		2000 р.		2010 р.	
	млн. осіб	%	млн. осіб	%	млн. осіб	%	млн. осіб	%
Африка	16,3	9,3	19,3	9,0	7,1	8,0	8,4	8,0
Азія	49,9	28,5	61,3	28,7	25,0	29,0	30,7	29,0
Європа	56,1	32,1	69,8	32,6	28,2	33,0	35,1	33,0
Латинська Америка	5,9	3,4	7,5	3,5	2,5	3,0	3,2	3,0
Північна Америка	40,8	23,3	50,0	23,4	20,5	24,0	25,1	24,0
Океанія	5,8	3,3	6,0	2,8	2,9	3,0	3,0	3,0
ВСЬОГО	174,8	100	213,9	100	86,2	100	105,5	100

На сьогодні міграція – це глобальний процес, який торкнувся абсолютно всіх регіонів, всіх країн і континентів (рис.1), різних верств населення. Так, загальна чисельність мігрантів у сукупній робочій силі США становить 2,5-3 млн. чол., в Швейцарії – 7,8% від загальної кількості зайнятих, в Німеччині – 8% і т.д.

За прогнозами експертів, у найближчі десятиліття кількість мігрантів, що приймаються розвинутими країнами, зберігатиметься на високому рівні. Так, готовність США і Канади приймати іноземців оцінюється на рівні 1,1 млн. чол. та 211 тис. чол. відповідно. Успішно конкурують з ними країни Західної Європи, в рамках якої понад 1 млн. чол. щорічно приймають участь у внутрішньоконтинентальному міждержавному обміні робочою силою. Чисельність іноземців, що мешкають у країнах ЄС, досягає 17-21 млн. чол., з них 12-14 млн. чол. (близько 4% населення ЄС) прибули з країн, що не є членами Союзу: 29% є громадянами Туреччини і колишньої Югославії; 20,7% - громадянами країн Африки; 7% - Америки, 13,6% - Азії, 7,8% - країн ЦСЄ. Серед країн ЄС, що прийняли іноземців, перші місця посідають: Німеччина (понад 7 млн. чол.), Франція (близько 5 млн. чол.) та Велика Британія (близько 3 млн. чол.). [6, с.251]

Крім того, спостерігається наростання загального та структурного дефіциту робочої сили у розвинутих країнах світу в умовах демографічної асиметрії між промислово розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, що призводить до зростання чисельності населення в розвинутих країнах за рахунок міграційного приросту (по краях ЄС - до 75%).

Так, в розвинутих країнах впродовж 1960-2008рр. відбулось майже двократне зниження коефіцієнта народжуваності – ситуація, яка неспроможна нині забезпечити навіть простого відтворення населення. Як результат, на сьогодні частка громадян літнього віку складає близько 17% загальної чисельності населення цих держав, а за прогнозами комісії ООН з народонаселення цей показник зросте до 20% у 2020р. та до 25-30% у 2050р. при стабілізації частки осіб старше 50 років на рівні 50%. [9, с.278-279].

Тому цілком закономірно, що на період до 2050р. практично всі розвинуті країни світу для підтримки на необхідному рівні чисельності економічно активної частини населення потребуватимуть достатньо масштабної компенсаторної нетто-міграції. Зокрема,

відповідно до прогнозів ООН, щоб до 2050р. утримати чисельність населення ЄС на рівні 2000р., необхідним буде щорічне залучення іноземців у кількості 949 тис. осіб; щоб зберегти незмінною чисельність економічно активного населення – 1,4 млн. осіб, а щоб запобігти зниженню співвідношення між економічно активною і неактивною його частинами – 12,7 млн. іноземців. Що ж стосується покрайнових показників компенсаторної нетто-імміграції, то найбільшою мірою потребуватимуть припливу мігрантів Німеччина, Італія, Франція, США, Японія (табл.2). [9, с.279]

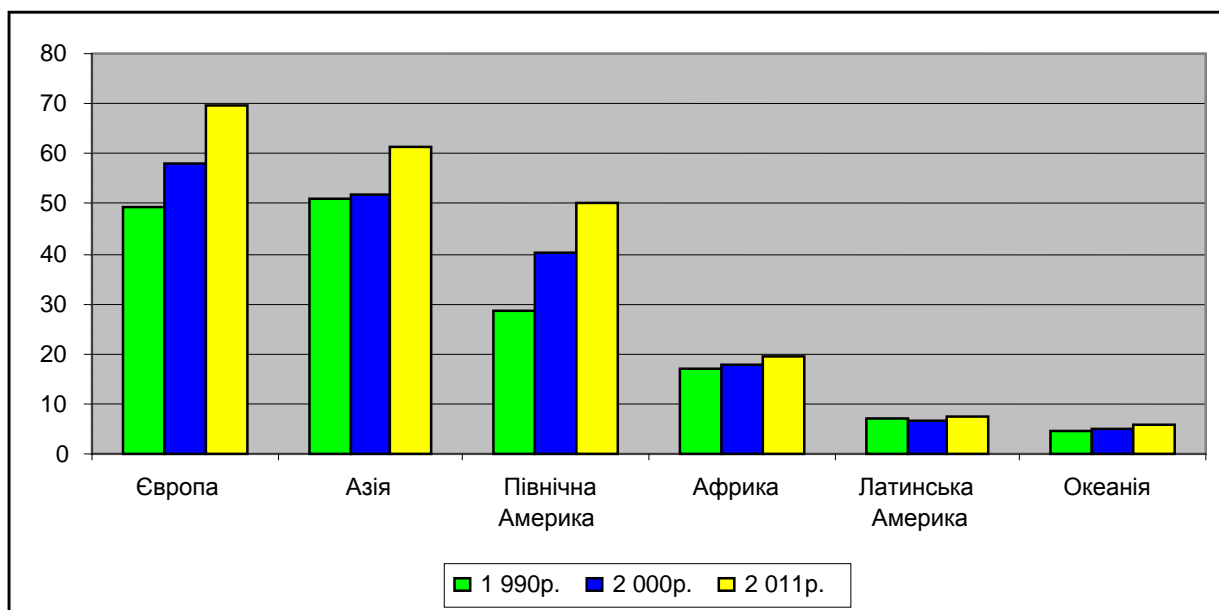

Рис. 1. Чисельність міжнародних мігрантів за основними регіонами світу у 1990р., 2000р., 2011р., млн. чол.

Найважливішими центрами притягування робочої сили на світовому ринку праці виступають Північноамериканський регіон (щорічний приплив оцінюється на рівні 1,5 млн. чол.), Західна Європа (900 тис. чол.), важливим центром притягування робочої сили залишається Австралія. (рис.2).

Таблиця 2

Дані щодо обсягів компенсаторної імміграції на 2000-2050рр., тис. чол. на рік у розрахунку на 1 млн. жителів [9, с.280]

Країни	Екстраполяція тренда імміграції попередніх років	Обсяг імміграції, необхідний для утримання чисельності працездатного населення (15-64 років) на рівні 2000р.	Обсяг імміграції, необхідний для збереження співвідношення чисельності осіб старше 65 років і осіб віком 15-64 років
Німеччина	2,5	6,0	44,8
Франція	0,1	1,8	30,4
Італія	0,1	6,5	39,8
США	2,7	1,3	43,2
Японія	0	5,1	85,6

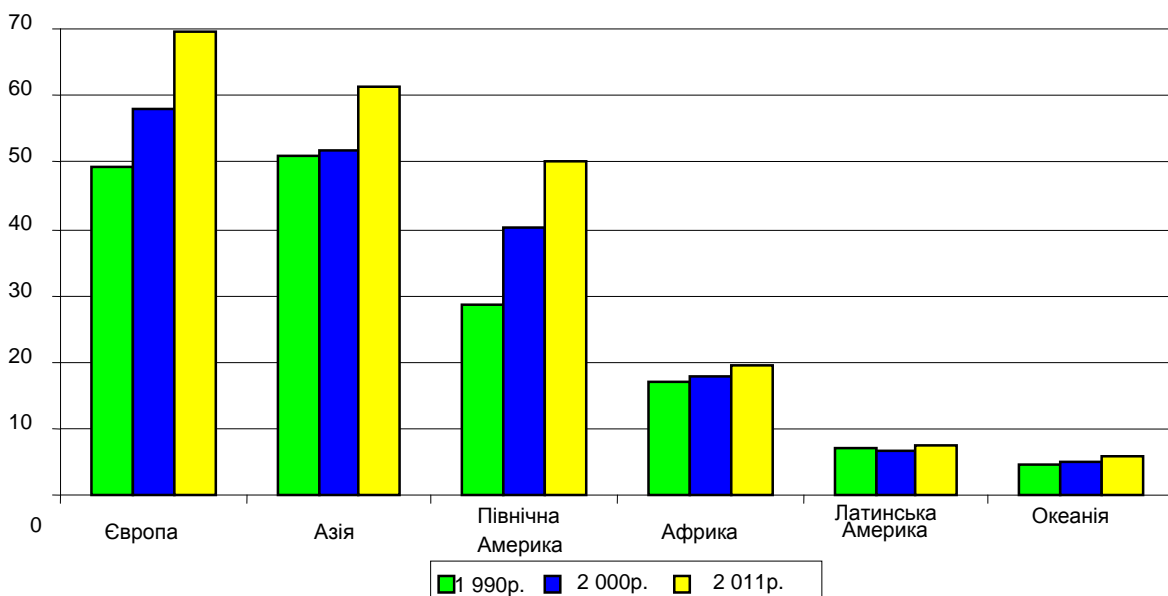

Рис. 2. Розподіл мігрантів за регіонами світу, на початок року, %

Новим пунктом концентрації інтернаціональної робочої сили став район Перської затоки, де ще в 1975р. загальна кількість немісцевого населення в шести країнах (Бахреїні, Кувейті, Омані, Катарі, Саудівській Аравії, Об'єднаних Арабських Еміратах) становила 2 млн. чол., тоді як на початку XXI ст. – 4 млн. чол., або майже 40% усього населення. Більша частина арабських емігрантів походить з Палестини, Єгипту, Іраку, Сирії, Йорданії.

На африканському континенті центри притягування – країни Південної та Центральної Африки. Загальна чисельність мігрантів у всіх країнах Африки досягає 6 млн. чол.

Поряд із Західною Європою, за останні два десятиліття утворилися нові центри притягування працівників - Південно-Східна та Західна Азія («нові індустріальні країни») та Південна Америка (Аргентина, Венесуела, Бразилія)

Одночасно в останні роки багато розвинутих країн ускладнили умови міграції: змінилась статеві-вікова демографічна ситуація, зросла частка жінок, молоді з числа іноземців, в деяких країнах Західної Європи чисельність іноземців вже перевищила кількість корінних жителів країни на 8-15%. За даними світової статистики, сьогодні в країнах Західної Європи нараховується більше 7,5 млн. дітей іммігрантів. Багато з них не відвідують школу через труднощі з мовою: в Німеччині частка таких дітей становить 20%, у Франції – 17% і т.д., хоча скрізь прийнято відповідні закони. При цьому тільки 20 зі 100 іноземних дітей успішно закінчують школу. [8, с.71]

Однією з провідних трансформаційних особливостей сучасних міграційних процесів які відбуваються у світі, є якісна зміна структури міграційних потоків в умовах глобалізації: серед трудових мігрантів спостерігається збільшення частки осіб з високим рівнем освіти і фахової підготовки (рис.3, табл.3), що є закономірним результатом перетворення науки у найважливішу продуктивну силу суспільства.

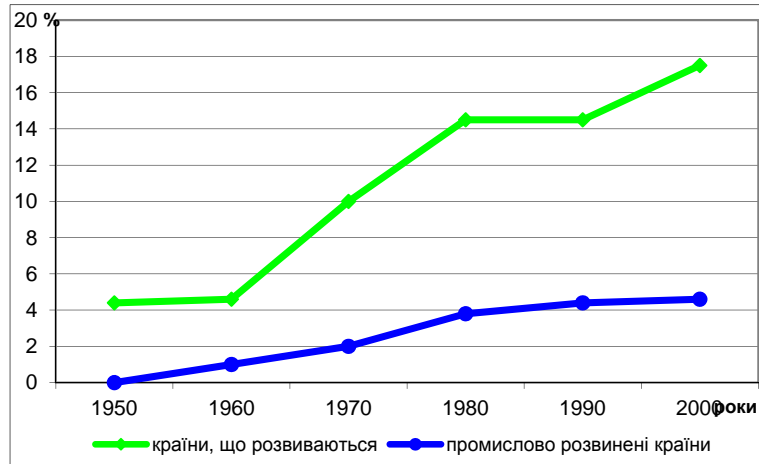

Рис. 3. Рівень теоретичної освіти у промислово розвинених країнах та країнах, що розвиваються, у 1950-2000рр., %.

Таблиця 3

Рівень вищої освіти мігрантів, що проживають в країнах ОЕСР (і населення в країнах їх походження) [9]

Бангладеш	62,3% (1,3%)	Індонезія	74,6% (2,3%)
Бразилія	54,6% (10,4%)	Мексика	14,0% (9,2%)
Китай	53,9% (2,0%)	Шрі-Ланка	71,6% (1,1%)
Індія	79,8% (2,5%)	Туніс	63,7% (2,8%)

Міграція висококваліфікованих кадрів у США, Великобританію, Німеччину, Францію тощо (рис.4) стала характерним явищем другої половини XX ст. – початку XXI ст. Так, частка іноземців серед інженерів у США становить понад 10%, лікарів – понад 20%.

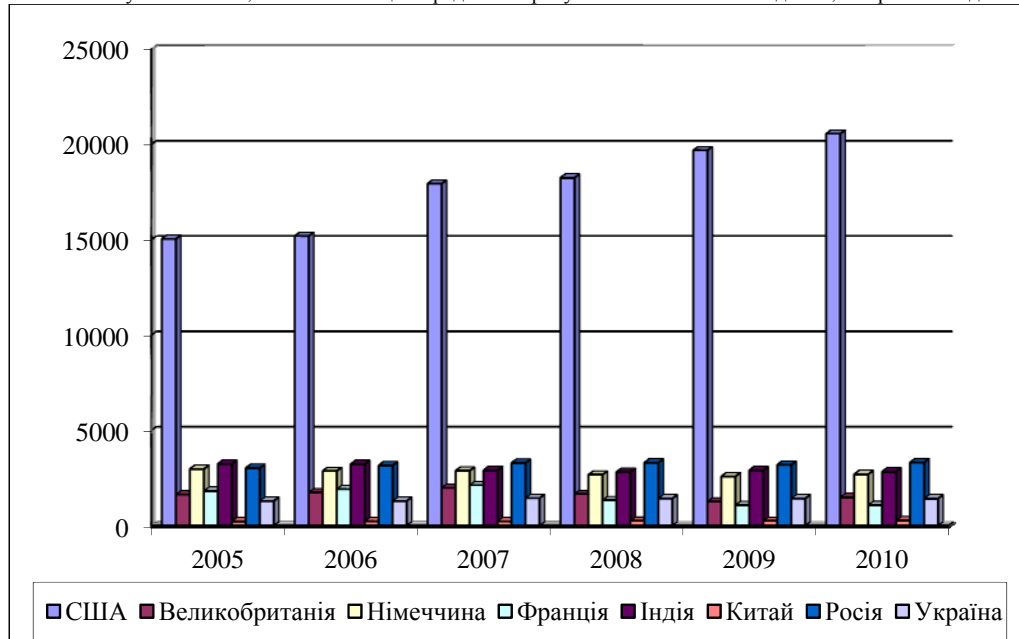

Рис. 4. Кількість кваліфікованих мігрантів, тис. чол.

Причому у США емігрують не тільки з Європи: близько 80% студентів з неєвропейських країн, які навчаються в США, після навчання не повертаються на батьківщину. У Великобританії зосереджені лікарі індійського походження, частка яких становить приблизно

35%, у Францію емігрували фахівці з країн Північної Африки та Індокитаю. В європейських країнах формується незвичайна ситуація: їдуть національні кадри, а їх місце займають кваліфіковані кадри з країн, що розвиваються (табл.4).

Таблиця 4

Відсоток студентів за країнами походження, які планують залишитися (і вже отримали запрошення) в країні проходження навчання, 2009р. [10, с.44]

Країна	Студенти, які планують залишитися (і вже отримали запрошення)	Країна	Студенти, які планують залишитися (і вже отримали запрошення)	Країна	Студенти, які планують залишитися (і вже отримали запрошення)
Індія	81% (60%)	Канада	59% (49%)	Аргентина	61% (50%)
Китай	81% (58%)	ПАР	31% (29%)	Колумбія	50% (43%)
Туреччина	51% (32%)	Іспанія	53% (42%)	Австралія	44% (34%)
Перу	71% (49%)	Південна Корея	37% (25%)	Тайбей (Китай)	51% (42%)
Іран	68% (48%)	Японія	44% (32%)	Мексика	41% (29%)
Нігерія	64% (32%)	Італія	51% (39%)	Ізраїль	52% (41%)
Греція	62% (51%)	Франція	51% (37%)	Нова Зеландія	59% (48%)
Чилі	49% (29%)	Великобританія	77% (59%)	Бразилія	28% (20%)
Єгипет	47% (32%)	Великобританія	60% (43%)	Індонезія	19% (11%)

Найбільшу вигоду розвинені країни отримують від залучення іноземних вчених, що дозволяє динамічно розвивати свої наукові дослідження та економити значні фінансові ресурси на підготовку наукових кадрів. Так, в умовах, коли вартість підготовки одного доктора наук у фундаментальних галузях становить від 100 до 500 тис. дол. США, розмір економії коштів на підготовку фахівців найвищої кваліфікації досягає 5 млрд. дол. США щорічно. [9, с.291].

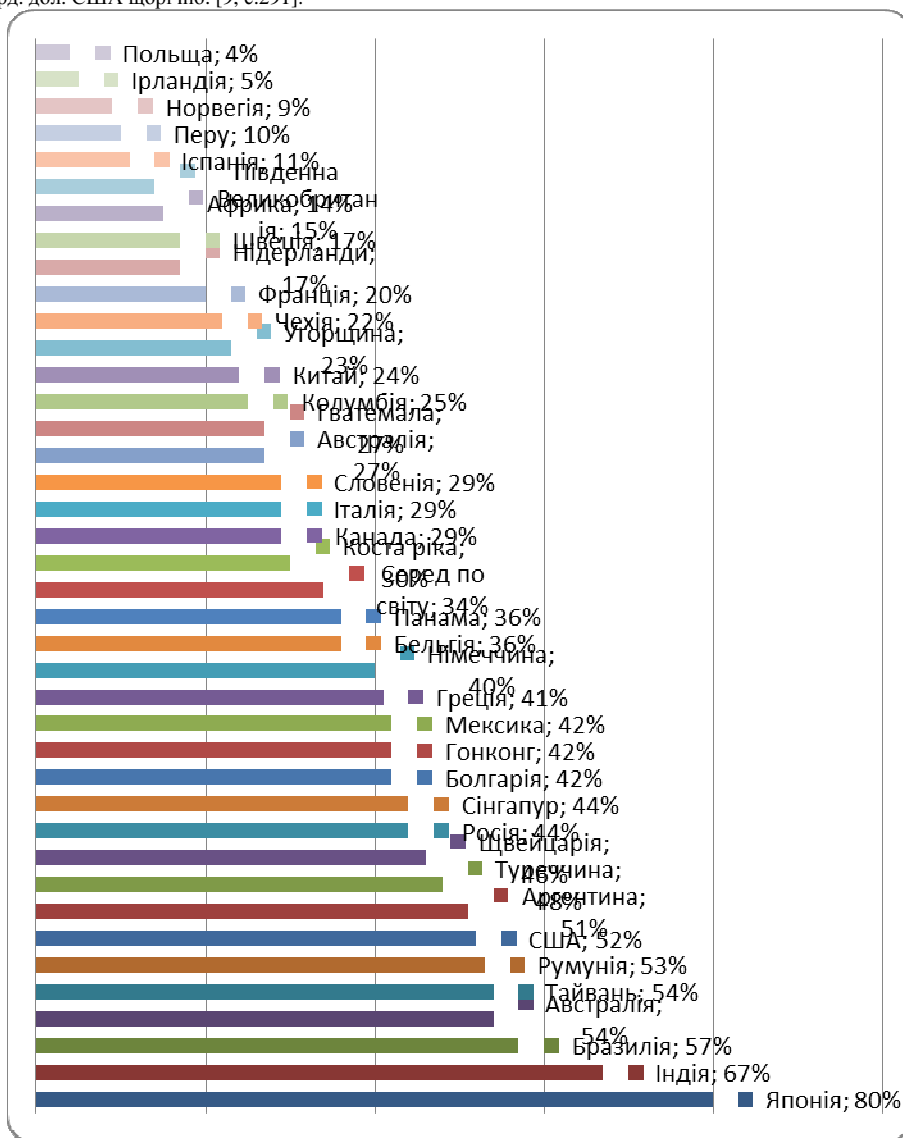

Рис. 5. Провідні економіки світу, які відчувають складнощі при підборі кадрів необхідної кваліфікації, 2011р.

Крім того, на сучасному етапі світогосподарського розвитку, внаслідок розширення діяльності транснаціональних корпорацій, відбувається зміна напрямків міжнародної інтелектуальної міграції, яка призводить до суттєвого перерозподілу потенціалу регіонів світу: якщо у другій половині ХХ ст. сформувався напрямок «розвинуті країни – країни Європи – США», то з початку ХХІ ст. внаслідок розширення діяльності транснаціональних корпорацій спостерігається певний кругообіг: «розвинуті країни – країни Європи – США – ТНК – розвинуті країни».

І це не випадково, адже підвищення якісних характеристик робочої сили обумовлено, насамперед, підвищенням попиту на висококваліфіковану робочу силу з боку транснаціональних корпорацій, які в умовах становлення інформаційної економіки та утвердження інноваційної моделі глобального економічного розвитку гостро потребують фахівців нової генерації, конкурентоспроможних на світовому ринку праці, всебічно ерудованих, здатних до творчої професійної діяльності та інноваційних методів господарювання за умов глобальної конкуренції. Тому поряд із традиційним пошуком ринків збуту західні компанії напружено ведуть пошук цінних видів ресурсів, серед яких перше місце належить людському ресурсу. [5, с.124].

Як результат – глобальна економіка характеризується на сьогодні інтенсифікацією процесу перерозподілу робочих місць на користь більш кваліфікованої праці (рис.5, рис.9).

Активізація діяльності ТНК призвела до виникнення явища «обміну інтелектами» в процесі міжнародної міграції: відтік кваліфікованих кадрів з держав, що розвиваються (табл. 5), компенсується зустрічним потоком фахівців з розвинутих країн. Одночасно слід відзначити, що дане явище не компенсує втрати від «відтоку мізків» з країн, що розвиваються: за оцінками ООН, за останні 35 років фінансові втрати країн, що розвиваються, перевищили 65 млрд. дол. США, що вкрай негативно позначається на перспективах їх науково-технічного й економічного розвитку, і призводять до втрат більшості країн від цього процесу (а отже прибутку для інших держав), зумовлює посилення економічної нерівності в світі й руйнування основ сталого економічного розвитку.

Зростання масштабів «відтоку інтелекту» сприяє продовженню поглиблення технологічного розриву між країнами тріади та рештою держав світу. Крім реальних збитків, які виражаються у втраті фінансових коштів на підготовку наукових кадрів (наприклад, Індія у результаті еміграції близько 100 тис. кваліфікованих фахівців до США протягом 2000-х років щорічно втрачає понад 2 млрд. дол. США, а згідно підрахунків західних вчених, еміграція висококваліфікованого фахівця рівнозначна вкладенню в економіку обраної ним країни 1 млн. дол. США), еміграція послаблює науково-технологічний та інноваційний потенціал країн-експортерів людського ресурсу (з даної причини Індія, незважаючи на значні економічні успіхи, за шкалою людського розвитку посідає одне з останніх місць у світі), що у довгостроковій перспективі сприятиме падінню темпів їх економічного зростання та зниженню міжнародної конкурентоспроможності національних економік. [9, с.124; 1, с.60]

Таким чином, міграційні трансформації на світовому ринку праці, зумовлені глобалізаційними зрушеннями у світовому господарстві – складне і багатоаспектне явище, яке характеризується різноспрямованістю потоків робочої сили, наслідків для різних країн і різних груп країн залежно від рівня їх економічного розвитку, рівня інтелектуального потенціалу, структури зайнятості, наявності можливостей для професійної самореалізації, рівня оплати праці та добробуту в державі тощо.

Вищевикладені процеси трансформацій глобального ринку праці мають різні прояви щодо різних країн, що потребує досліджень конкретних соціально-економічних умов, що склалися на ринку праці держав, у тому числі в Україні.

Зростання відкритості економіки України сприяє активізації залучення держави до процесів міжнародного обміну робочою силою. В умовах глобалізації міжнародна міграція робочої сили перетворилась на суттєвий економічний, соціальний і гуманітарний фактор розвитку як країн походження, так і приймаючих країн.

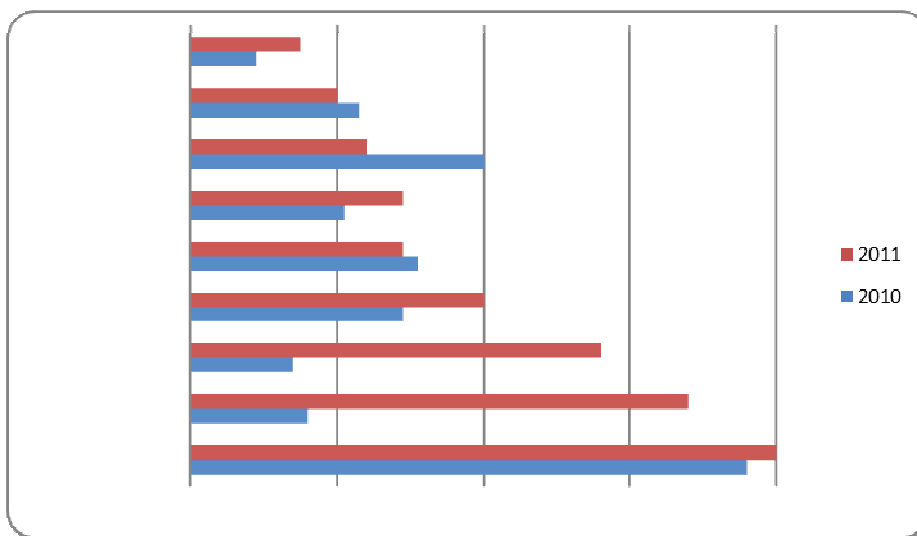

Рис. 6. Динаміка змін потреб у кваліфікованих кадрах в деяких країнах світу

Таблиця 5

Розподіл наукових співробітників серед кваліфікованих працівників в деяких розвинутих країнах, %, 2008 р.

	Канада	США	Велика Британія	Австралія	Франція
Серед азіатських мігрантів	12,8	20,1	10,9	12,4	14,5
Серед інших мігрантів	9,5	10,3	8,6	8,7	10,6
Серед громадян	5,8	7,7	9,6	6,7	8,9

На міжнародному ринку праці Україна переважно виступає як держава-експортер робочої сили, хоча відзначається і тенденція до зростання кількості іноземних громадян, що працюють в Україні, що визначає відповідні тенденції міграційного приросту населення України. Як свідчать статистичні дані, кількість останніх приблизно в 10 разів менша, ніж кількість українців, які працюють за кордоном (при цьому мова йде лише про офіційну статистику, яка не враховує нелегальних мігрантів та біженців). У нашій країні працевлаштовуються громадяни з Росії, Молдови, Китаю, В'єтнаму, Туреччини переважно у сфері торгівлі, послуг тощо, в той час як українці за кордоном – у промисловості, будівництві, сільському господарстві. Україна займає четверте місце в світі за кількістю

прийнятих мігрантів (за офіційними даними, в державі проживає біля 4 млн. іноземців, крім того, за неофіційними даними, в державі на даний момент перебуває близько 500 тис. нелегальних іммігрантів).

За межами України станом на початок 2012р. працюють близько 3,5 млн. громадян: близько 70% в країнах СНД і решта – в інших країнах. Найбільшими центрами офіційного працевлаштування громадян України у Західній Європі є Німеччина, Франція, Велика Британія, Греція (близько 30% легальних мігрантів); у Східній Європі – Польща, Чехія, Італія, Португалія, Угорщина, Словаччина, Білорусь; останніми роками спостерігається збільшення міграційних потоків до Росії. Потік трудової міграції у цьому напрямку обумовлений, перш за все, близькістю кордонів та певною лояльністю місцевих законів до працівників-мігрантів. Одночасно все більше українців мігрує для роботи у США, Канаду, країни Близького Сходу тощо. Однак більша частина емігрантів працюють за кордоном на нелегальних засадах.

За даними іноземних періодичних видань, найбільша кількість (близько 1 млн. осіб) українців працюють сьогодні легально і нелегально в Росії, 500 тис. – в Італії, по 300 тис. – у Португалії та Німеччині, 200 тис. – у Великій Британії, більше ніж 150 тис. – у Франції та Іспанії. Щодо статевого розподілу заробітчан, то в Італії на частку жінок припадає близько 90% від загальної чисельності заробітчан з України, в той час як у Португалії та Іспанії працюють переважно чоловіки (70-80%). Щодо віку, то як чоловіки, так і жінки мають здебільшого 20-45 років, 80% з них знаходяться в шлюбі і мають дітей. [7, с.223].

Отож такі тенденції свідчать про те, що основним геоекономічним фактором інтелектуального забезпечення інноваційного розвитку світової економіки виступає міжнародна міграція робочої сили, при чому закономірність даного фактора полягає в тому, що інтелектуальний капітал зростає там, де йому забезпечено більший обсяг фінансування.

Висновки: Отже, унаслідок недостатньої уваги до розвитку інноваційної діяльності в виробництві, окремі держави із значним економічним потенціалом виступають «донорами» висококваліфікованих кадрів для країн-лідерів світової економічної системи, чим значно обмежують свій розвиток. Такі тенденції визначили основні вектори міжнародної міграції в цій сфері (від «бідних» до «багатих») та спонукали до виникнення окремих переваг одних країн над іншими в сфері геоекономічних відносин. Перспективи подальшого інтелектуального забезпечення світового інноваційного розвитку й надалі залежатимуть від сфер перерозподілу геоекономічного добробуту окремих країн-учасниць глобальних відносин.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Кобушко І.М. Шляхи покращення фінансування інноваційного розвитку в Україні з використанням міжнародного досвіду / І.М. Кобушко, Е.Х. Гусейнова // Маркетинг і менеджмент інновацій. -2011.-№ 2. -С. 124-130.
2. Власова І. Особливості фінансування інноваційної сфери в розвинених країнах світу / І Власова // Вісник КНТЕУ. - 2009. - № 1. - С. 36-46.
3. Федорович В.О. Проблемы финансирования инновационной деятельности крупных промышленных корпораций / В.О. Федорович, Т.В. Федорович, Н.В. Конципо // Проблемы учёта и финансов. - 2012. - № 3 (7). - С. 27-34.
4. Глобализация: человеческое измерение. – М.: Московский государственный институт международных отношений; «Российская политическая энциклопедия», 2003. – 112с.
5. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір: монографія / Д.Г.Луцьяненко, А.М.Поручник, А.М.Колот та ін.; за заг. ред. Д.Г.Луцьяненка, А.М.Поручника. – К.: КНЕУ, 2008. – 420с.
6. Міжнародна економіка. Видання 3-тє перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368с.
7. Міжнародна економіка / За заг. ред. Сахарова В.Є. – К.: Національна академія управління, 2007. – 432с.
8. Орловська, Ю.В. Міграція висококваліфікованих кадрів з України в сучасних умовах / Ю.В. Орловська, І.Є. Реліна // Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. - Ч.2. – Стамбул-Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецк, 2010. – С.343-345.
9. Kaul I., Granberg I., Stern M. Global Public Goods. – Oxford, 1999. – 562p.
10. Vanson S. The Challenge of Outsourcing Human Resources / S.Vanson. – Publisher: Steve Propes, 2003.

УДК 314.17(477)(045)

ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Говорко О.В., аспірант кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету

Говорко О.В. Демографічні аспекти соціально-економічного розвитку України

У статті досліджено демографічну ситуацію в Україні, становище з використанням робочої сили, стан та перспективи економічного та соціального розвитку країни. Визначено людський потенціал головним чинником економічного зростання, від якого залежить ефективність використання ресурсів розвитку. Розглянуто демографічні показники в Україні у порівнянні з аналогічними показниками у країнах СНД.

Вивчено поточний стан системи охорони здоров'я України, який характеризується високими показниками захворюваності, смертності та інвалідності та розглянуто стратегію розвитку даної галузі.

Визначено, що всі концепції, програми та показники соціально-економічного розвитку регіонів і галузей, а також виділення фінансових коштів для соціальної сфери ґрунтуються на демографічних показниках.

Ключові слова: людський потенціал, демографічна ситуація, очікувана тривалість життя, смертність, старіння населення, охорона здоров'я

Говорко О.В. Демографические аспекты социально-экономического развития Украины

В статье исследованы демографическая ситуация в Украине, положение с использованием рабочей силы, состояние и перспективы экономического и социального развития страны. Человеческий потенциал определен главным фактором экономического роста, от которого зависит эффективность использования ресурсов развития. Рассмотрены демографические показатели в Украине по сравнению с аналогичными показателями в странах СНГ. Изучено текущее состояние системы здравоохранения Украины, которое характеризуется высокими показателями заболеваемости, смертности и инвалидности и рассмотрены стратегии развития данной отрасли. Определено, что все концепции, программы и показатели социально-экономического развития регионов и отраслей, а также выделение финансовых средств для социальной сферы основываются на демографических показателях.

Ключевые слова: человеческий потенциал, демографическая ситуация, ожидаемая продолжительность жизни, смертность, старение населения, здравоохранение.

Govorko O. Demographic aspects of Ukrainian social-economic development

Abstract – Demographic situation in Ukraine, working labor state, economic and social Ukrainian development state and perspective have been examined in the article. Human resources potential as the principle factor of economic growth has been identified, which influences the efficiency of development resources usage. The demographic data within Ukraine in comparison with the corresponding ones of the CIS countries have been analyzed. Current state of health care system has been studied, which is characterized by the high level of diseases, mortality and invalidity; and this branch development strategy has been surveyed.